

Programma 'Grootnetwerk'

Datum: woensdag 22 juni 2011
Locatie: hotel Haarlem Zuid, Toekanweg 2, 2035 LC Haarlem
Aan: directies en intern begeleiders van ons samenwerkingsverband.

- 08.30 uur Inloop**
koffie & thee + keuze workshop
- 09.00 uur Welkom en inleiding**
Lucas Rurup, directeur SWV-ZK
- 09.15 uur Verschil maken! Wat doet er toe?**
Peter Slegers, hoogleraar Onderwijskunde aan de Universiteit Twente
- 10.00 uur Tijd voor netwerken..... met koffie & thee**
- 10.30 uur Workshopronde**
- 1. Passend onderwijs, TOP-initiatief (voor de pilot scholen)**
Chris Struiksmā, senior onderzoeker CED-Groep
 - 2. Het werken met heldere leerdoelstellingen als startpunt voor (school)ontwikkeling**
Pieter de Kool, Onderwijsadviseur OnderwijsAdvies
 - 3. Werken met het ontwikkelingsperspectief**
Manon van Zalen, De Piramide en Margriet Smit, BSV
 - 4. Regisseur je ideale gesprek**
Marlot van Hasselt, Bureau Courage
 - 5. Planmatig werken met het jonge kind**
Carla van Deelen, Hogeschool docent, Seminarium van Orthopedagogiek
 - 6. Meten is weten: van probleem naar oplossing!**
Ans Thissen, Sint Bavo school
 - 7. Kind & kracht centraal**
Willemijn Vromans & Anita Govaers, De Ark.
- 11.30 uur Spannend ontspannen**
Rob van der Hoorn, 7e Dan judo, 2e Dan ki-aikido, 1e Dan aikibudo en yogaleraar.
- 12.15 uur Afsluiting**

Wij wensen u een leerzame & gezellige ochtend met uw collega's.
Namens het samenwerkingsverband Zuid-Kennemerland.

Lucas Rurup

Workshops

1. Passend onderwijs, TOP-initiatief (alleen pilot scholen)

Chris Struiksma & Laura Meijer

Het samenwerkingsverband Zuid-Kennemerland zoekt oplossingen voor een nieuwe manier van indicatiestelling voor het SO en het SBO wanneer sprake is van lump sum financiering na de invoering van passend onderwijs. Nieuw aan de toekomstige situatie is dat er een tekort zal ontstaan doordat het budget voor onderwijszorg begrensd is op het niveau van 2005.

Het uitgangspunt van passend onderwijs is dat reguliere scholen verantwoordelijk zijn voor alle leerlingen. Deze zorgplicht kan gerealiseerd als tegelijkertijd sprake is van verantwoordelijkheid voor de bijbehorende middelen. In het TOP-initiatief wordt bevorderd dat basisscholen de kwaliteit van hun onderwijs ontwikkelen en minder beroep hoeven doen op dure speciale onderwijsvoorzieningen door de bekrachtigingsstructuur zo in te richten dat dit gewenste gedrag beloond wordt.. Scholen krijgen een vast bedrag voor elke leerling voor de extra ondersteuning. Het gebruikmaken van speciale voorzieningen door een basisschool wordt gezien als het inkopen van zorg. Het bedrag dat daarmee gemoeid is gedurende de verwijzingsperiode wordt gekort op de vrij te besteden zorgmiddelen van de school.

De basisscholen worden niet alleen gestimuleerd om alle leerlingen passend onderwijs te geven, maar ze worden ook gefaciliteerd. Basisscholen krijgen meer zorggelden en kunnen voor deze bedragen onderwijs geven en zelf extra ondersteuning inkopen. Zij zoeken zelfstandig naar de kwaliteit in hun eigen school, bestuur of huren de ondersteuning extern in. Als de innovatie budgetneutraal wordt opgezet, komen er meer middelen beschikbaar voor het primair proces. Van directeuren vraagt deze aanpak het vermogen om "out of the box" te kunnen denken en de bereidheid om zich intensief bezig te willen (of moeten) houden met het primaire proces. Zij moeten onderwijs en zorg als één gaan zien, leeropbrengsten centraal stellen en datagestueerd kwaliteitsbeleid nastreven.

De ontwikkeling is interessant voor de basisschool die de zeggenschap over de zorgmiddelen krijgt. De ontwikkeling is interessant voor het S(B)O, omdat zij kunnen uitgroeien tot gewaardeerde leveranciers van expertise aan het basisonderwijs in plaats van een "last resort" opvangmogelijkheid te zijn.

De workshop is de start van de pilot TOP-initiatief, waarin 16 scholen gaan bekijken wat de nieuwe manier van financieren betekent voor hun eigen school. Het nieuwe systeem en de cijfers van de eigen school roepen vragen en ontwikkelingen op die in de pilot naar voren moeten komen om de aanpak "praktijk proof" te maken. Een belangrijke stap voor het hele Samenwerkingsverband richting passend onderwijs.

U vindt meer informatie op www.onderwijscontinuum.nl & www.wsns-zk.nl.

2. Het werken met heldere leerdoelstellingen als startpunt voor (school)ontwikkeling

Pieter de Kool

Het inzicht krijgen in en efficiënter inrichten van het leerproces (op kind-, leerkracht- en schoolniveau)

Je zou leren globaal kunnen benaderen als een verandering of ontwikkeling (in bijvoorbeeld gedrag of kennis). Dit geldt natuurlijk voor lerende kinderen, maar ook voor leerkrachten en voor de school als organisatie. In deze workshop gaan we ontdekken hoe we (persoonlijke) ontwikkeling kunnen vormgeven door stapsgewijze verandering met een duidelijk einddoel. Op deze manier ervaren we beter wat er geleerd wordt en wordt leren een succeservaring. Dit is een hele mooie vorm van opbrengstgericht werken!

De leerkracht speelt een cruciale rol bij het verhogen van leerprestaties/opbrengsten van kinderen. De leerkracht en de leerkrachtvaardigheden maken het verschil. Dat legt een grote verantwoordelijkheid bij de leerkracht. Het goede nieuws is dat we weten welke leerkrachtvaardigheden daadwerkelijk dit verschil maken en dat deze vaardigheden te leren zijn! Een voorbeeld hiervan is de vaardigheid van het werken met heldere doelstellingen gekoppeld aan feedback. Het werken met rubrieken is een hele praktische manier om de leerkracht te ondersteunen bij het geven van feedback. Het helpt leerervaringen efficiënter en inzichtelijk te maken. De Amerikaanse onderzoeker R. Marzano adviseert in een recent boek, *District leadership*, te werken met rubrieken waarin het einddoel is beschreven en de stappen naar dit einddoel toe. We ervaren in deze workshop hoe deze rubrieken het leren ondersteunen op leerling-, leerkracht- en schoolniveau.

De workshop wordt verzorgd door Pieter de Kool, sinds september 2010 werkzaam bij Onderwijsadvies. Een hoofdtaak van Pieter is het begeleiden van scholen op diverse onderwerpen rond opbrengsten zoals instructie, stellen van heldere doelen en coöperatief leren. Hiervoor was Pieter directeur van een basisschool te Amsterdam en heeft inhoudelijk en als projectleider meegewerkt aan de ontwikkeling van een legericht curriculum voor het basisonderwijs, het Internationaal primary curriculum (IPC).

U vindt meer informatie op www.onderwijsadvies.nl.

3. Werken met het ontwikkelingsperspectief

Manon van Zalen, De Piramide en Margriet Smit, BSV

Het ontwikkelingsperspectief levert een bijdrage aan de opbrengstgerichtheid van het onderwijs voor leerlingen met een onderwijsachterstand. Het ontwikkelingsperspectief vraagt de school om beredeneerde keuzes te maken in leerlijnen (lees: onderwijsaanbod), waardoor de het doelgericht werken wordt versterkt. Het ontwikkelingsperspectief speelt ook een belangrijke rol in de communicatie met ouders. Het maakt de redenatie van de school en daaruit komende keuzes zichtbaar, waardoor een goede afstemming met ouders en leerling mogelijk wordt. Het geeft aan wat de school wil bereiken met een leerling en wat dat betekent voor een goede overgang naar het voortgezet (speciaal) onderwijs. De school stelt een ontwikkelingsperspectief op voor die leerlingen die maximaal het eindniveau van groep 7 halen. Het betreft leerlingen die op termijn naar het leerwegondersteunend onderwijs, het voortgezet speciaal onderwijs dan wel het praktijkonderwijs gaan.

Het ontwikkelingsperspectief is het document waarin de onderwijsdoelen, het leerstofaanbod en de wijze van begeleiding zijn vastgelegd voor leerlingen in het basisonderwijs dat leidt tot een vastgesteld eindperspectief. De aanpak van de school is gebaseerd op onderzoek en observaties, de toetsresultaten in vaardigheidsscores, de beschermende factoren en risicofactoren, de onderwijsbehoeften van een leerling.

Het afgelopen schooljaar hebben tien expertisescholen het format van het Samenwerkingsverband uitgetoetst en verder verbeterd. Uit de expertisegroep is naast het aangepaste format een tal van ondersteunende documenten ontwikkeld. De documenten zijn in een handleiding bij elkaar gebracht en worden aan het einde van de workshop uitgedeeld. In de workshop krijgt u van twee expertisescholen de toelichting op het format en de bijhorende documenten. U ervaart in het kort de discussies rondom het verwoorden van onderwijsbehoeftes en ziet letterlijk de vertaling van het papier naar de praktijk. Alle expertisescholen hebben het ontwikkelingsperspectief in beeld gebracht met video-opnames in en om de klas.

4. Regisseer je ideale gesprek

Marlot van Hasselt, Bureau Courage

Wij, acteur/trainers van Bureau Courage, zijn gespecialiseerd in het geven van trainingen op het gebied van communicatie. Tijdens deze workshop voor het Samenwerkingsverband zullen wij gebruik maken van het zg regiemodel.

Hoe gaat dat in zijn werk?

Een lastig gesprek, aangedragen door de deelnemers, wordt ter plekke door de acteurs in scene gebracht. Vervolgens kan een van de acteurs geregisseerd worden. Het effect van die regieaanwijzingen wordt ter plekke zichtbaar door de reactie van de andere speler. Zo ontstaat er interactie tussen de deelnemers en het speelveld. Normaal praten we over problemen in de communicatie, nu wordt het zichtbaar en dankzij interactie met het publiek veranderbaar.

Vanuit de regisseursstoel gaat het publiek analyseren en reflecteren en men blijft de acteurs net zo lang regisseren totdat er een goed gesprek plaats vindt. U kunt zo van een afstand zien en meemaken hoe snel, in de hitte van een gesprek, onze eigen stokpaarden bereden worden, er standpunten tegenover elkaar komen te staan en emoties mee gaan tellen. Kortom U bent niet alleen onze spiegel, maar u geeft ook vorm aan een betere communicatie.

Deze werkvorm, is gebaseerd op ervaringsgericht leren. Wij zetten deze werkvorm vaak in op scholen, in een veilige setting, waarbij iedereen betrokken is bij het thema. Wij gebruiken het ook bij de maandelijkse openbare intervisiemiddagen voor het Samenwerkingsverband Voortgezet Onderwijs, waarbij de docenten eigen casuïstiek inbrengen. Ook kunnen wij, op aanvraag, op scholen zelf met deze werkvorm met een team aan de slag.

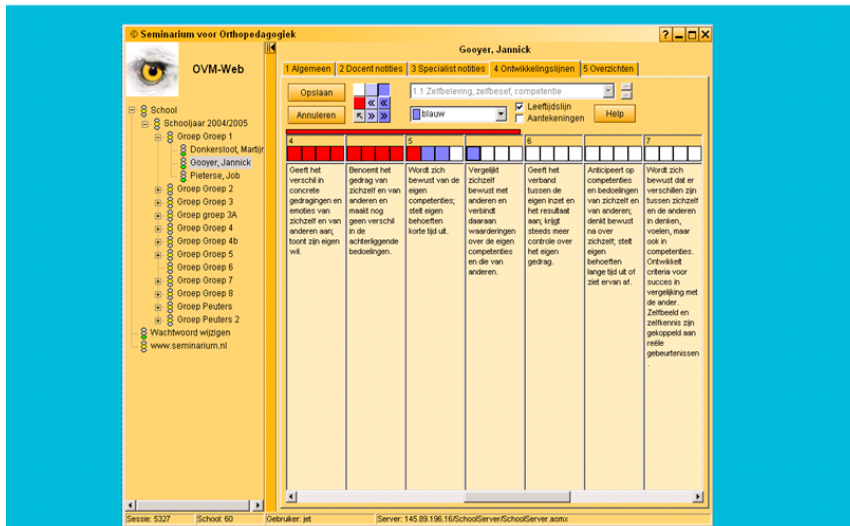
Namens Bureau Courage wensen wij u een inspirerende workshop toe!!

U kunt voor meer informatie terecht bij Marlotte van Hasselt, mvanhasselt@bureauccourage.com

5. Planmatig werken met het jonge kind

Carla van Deelen, Hogeschool docent, Seminarium van Orthopedagogiek

een digitaal volgysteem

Volgsystemen

Het begin van ieder planmatig handelen start met het in kaart brengen van de ontwikkeling van de leerlingen en daarvoor kiest men een volgysteem. Wij hebben als Seminarium voor Orthopedagogiek het OntwikkelingsVolgModel (OVM) ontwikkeld. Met dit model wordt de ontwikkeling van leerlingen van 0 tot 13 jaar gevolgd op sociaal emotioneel gebied, maar ook op het gebied van de cognitieve en motorische ontwikkeling. Naast het OVM zijn er nog vele andere manieren om kinderen in hun ontwikkeling te volgen. Ook deze zullen aan de orde komen.

Groepsplannen

Naar aanleiding van het totaalbeeld van de groep stelt de leerkracht een groepsplan op. Door het opstellen van groepsplannen worden we gedwongen vooruit te kijken, zijn we transparant, doelgericht, en maken we inzichtelijk dat we een beredeneerd aanbod hebben en dat we rekening houden met de specifieke onderwijsbehoeften van kinderen. Samen kijken we hoe we de groepsplannen voor het jonge kind vorm kunnen geven. Uitgangspunt is de 1 -zorgroutebox van Arjan Clijsen.

In de groepsplannen gaan we uit van tussendoelen binnen de verschillende domeinen. Hoe stellen wij (tussen)doelen voor de groep vast? In hoeverre hebben wij oog voor de samenhang tussen de ontwikkelingslijnen? Hoe houden wij er rekening mee dat er kinderen zijn die specifieke onderwijsbehoeften hebben waardoor zij ook een specifiek aanbod vragen? Hoe zorgen we dat kinderen met en van elkaar blijven leren?

Betekenisvol

Het groepsplan voor het jonge kind onderscheidt zich van de groepsplannen in de andere bouwen doordat we bij het jonge kind de nadruk leggen op de totaalontwikkeling.

Ontwikkelingspsychologisch gezien vraagt het jong kind om een andere benadering. Hoe werken we nu aan de tussendoelen zonder uit het oog te verliezen dat het jonge kind zich ontwikkelt aan betekenisvolle activiteiten die in samenhang met elkaar zijn?

6. Meten is weten: van probleem naar oplossing!

Ans Thissen, Sint Bavoschool

Problemen? Wie geeft de oplossing?

Om een basisschool goed te laten draaien is deskundigheid nodig. De meeste basisscholen in Nederland doen het ook goed. Leerkrachten, directie en interne begeleiding (IB) bezitten de kwaliteiten die nodig zijn. We zijn flexibel: water dat door een dak komt, een kind dat is flauw gevallen, ontevreden ouders en de niet te stoppen veranderingen in het onderwijs. We zijn creatief: 'verzin een list' en we bezitten een grote daadkracht. Kortom we zijn 'doeners'. En... als leerkrachten en ouders het niet meer weten gaan ze naar directie of de IB.

Van handelingsverlegen naar handelingsbekwaam

In het schooljaar 2009-2010 gaf ik in het kader van mijn studie (Master SEN) zes bijeenkomsten begeleidde intervisie aan vier leerkrachten kleuterbouw. In deze intervisie brachten de leerkrachten hun problemen/ hun dilemma's naar voren. Wat doe je als een kleuter agressief gedrag vertoont? Hoe los je het op als je het gevoel hebt dat je door je directie wordt overvraagd? Hoe ga ik om met ouders die maar niet willen begrijpen wat het beste voor hun kind is?

Uit mijn onderzoek kwam naar voren dat het oplossingsgerichte gesprek voor deze problemen effectief was. De leerkracht kreeg inzicht hoe ze stap voor stap kon werken aan de oplossing. Van handelingsverlegen naar handelingsbekwaam. Het maakte problemen reëel en inzichtelijk, de oplossingen waren Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden en inspirerend.

Het oplossingsgerichte gesprek

De oplossingsgerichte methodiek is ontwikkeld door Steve de Shazer, Inzoo Kim Berg en hun collega's in Milwaukee, USA. Het oplossingsgerichte gesprek kenmerkt zich door duidelijk concreet geformuleerde doelen binnen de mogelijkheden van de cliënt. Het richt zich op al bestaande oplossingen die als uitzondering voorkomen. Een kind is niet de hele dag onder alle omstandigheden agressief, het vertoont misschien bij uitzondering, onder bepaalde omstandigheden coöperatief, sociaal wenselijk gedrag. Dit gedrag wordt concreet door het in hoorbaar en zichtbaar gedrag te beschrijven. In deze methodiek vergroten of vermeerderen we de uitzonderingen die effectief en oplossend zijn. Deze oplossingsgerichte methodiek is wereldwijd verspreid en krijgt ook in ons onderwijs steeds meer de aandacht. Het maakt deel uit van de handelingsgerichte benadering van Pameijer e.a. 2009.

Metten is weten: hoorbaar en zichtbaar wenselijk gedrag

In de strategie van het oplossingsgerichte gesprek is de schaalvraag het moment van het meten. Hierin geeft de cliënt op de schaal aan waar hij/ zij nu staat in de richting van het doel: de oplossing. De volgende stap meet weer opnieuw in zichtbaar en hoorbaar gedrag hoe de oplossing eruit ziet. Het is een vorm die houvast en perspectief geeft: een succeservaring. Succeservaringen geven de kracht om door te gaan op de trap naar het doel. Succes is van belang om te leren en uitdagingen aan te gaan. Een oplossingsgericht gesprek: **Metten én weten geeft succes!**

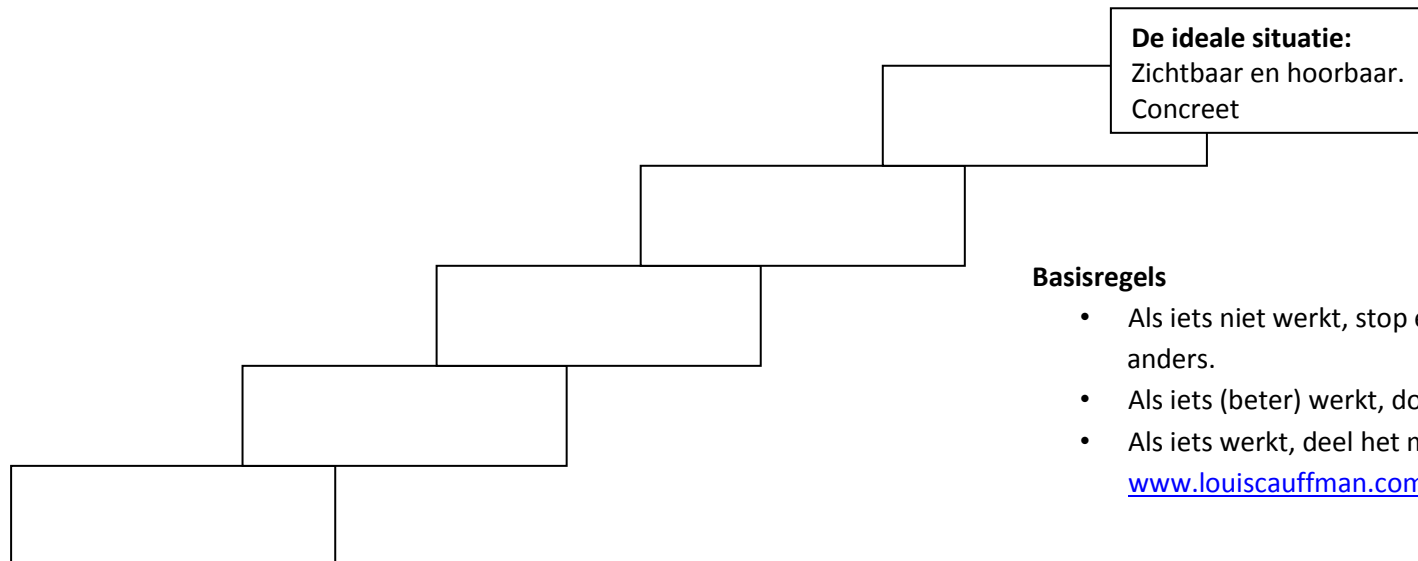
Metten is weten: Van probleem naar oplossing

Aandachtspunten tijdens het gesprek: Kijk mee in dezelfde richting van de cliënt en geef richting. Spreek respectvol en zonder oordeel.

- Actief luisteren vanuit het niet-weten, niet ingaan op oorzaken van problemen, beweeg naar de krachten van oplossingen, doorvragen (en wat nog meer?) samenvatten (zoveel mogelijk met de eigen woorden van de cliënt), kwaliteiten benoemen, gebruik maken van stiltes. (denkpauzes)
- Vragen stellen: Hoe, wat, waar, wie, wanneer. Op de gebieden: willen, voelen en doen.

De 8 stappen naar de oplossing:

1. Probleem verhelderen en herkaderen. Bv. het kind spreekt onwaarheid- het kind heeft veel fantasie.
2. De wondervraag stellen. *Stel dat het probleem er niet is? Wat is er dan wel? Hoe ziet dat eruit? En wat nog meer? (De ideale situatie!)*
3. Het doel formuleren. *Wat zou je als eerste willen bereiken? Hoe ziet dat eruit? En wat nog meer?*
4. De uitzonderingen van de ideale situatie benoemen: *Wat is daarvan al aanwezig? En wat nog meer?*
5. De schaalvraag stellen. *Op welke trede ben je nu?(in relatie tot het doel) Hoe ziet dat eruit? En wat nog meer?*
6. De volgende stap op de trede. *Wat wil je op de volgende tree bereiken? Wat is daar voor nodig? Hoe ziet dat eruit? En wat nog meer?*
7. Het geven van een opdracht die aansluit bij de uitzondering. (een observeer of doe opdracht) *Wat heb je daarvoor nodig?Wie kunnen je daarbij helpen? Maak het SMART.*
8. Bespreek de opbrengst van dit gesprek. Bedank authentiek en maak een vervolgspraak.

Basisregels

- Als iets niet werkt, stop ermee en doe wat anders.
- Als iets (beter) werkt, doe er meer van.
- Als iets werkt, deel het met anderen.

www.louiscauffman.com ©

7. Kind & kracht centraal

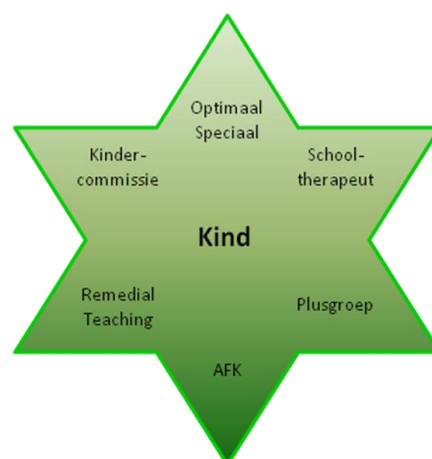
Anita Govaers & Willemijn Vromans, De Ark.

Kind & Kracht Centraal

Sinds 1988 is er in Nederland al sprake van 'inclusief' of 'adaptief' onderwijs; kinderen accepteren zoals ze zijn. Het is echter pas sinds de laatste jaren dat er niet alleen aandacht is voor de cognitieve ontwikkeling, maar ook voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Het behoeft geen uitleg dat wanneer deze laatste ontwikkeling goed verloopt en het kind goed in zijn vel zit, dit ook effect heeft op de leerprestaties. Met de komst van passend onderwijs wordt er nog meer gestuurd op 'zorg op maat' voor alle kinderen. Voor velen een donkere wolk en voor evenzo velen een nieuwe uitdaging en kans.

Alle zorg onder één dak? Het werkt en het kan! De Ark en haar schooltherapeut werken vanuit de integratieve visie: het kind staat centraal en niet de methode. Elk mens, en dus ook ieder kind, heeft een goede reden om te doen zoals hij doet. Er wordt gekeken naar de mens als geheel, met alle kwaliteiten en kwetsbaarheden die hij heeft. De integratieve therapie is een vorm van psychotherapie, kortdurend en krachtgericht. De schooltherapeut maakt deel uit van het team en is anderhalve dag per week aanwezig voor zowel de onder- als bovenbouw en kan ingezet worden voor observaties, losse praatjes, groepstrainingen, leerkrachtondersteuning, coaching van leerkrachten en individuele trajecten wanneer er meer nodig is. De kracht van de schooltherapeut ligt in de structurele aanwezigheid waardoor een band wordt opgebouwd met leerlingen, leerkrachten en intern begeleiders. De korte communicatielijnen maken dat kinderen sneller in beeld zijn waardoor er snel en veelal preventief gehandeld kan worden. De schooltherapeut is er juist voor kinderen die niet gediagnosticeerd zijn. Indien nodig, verwijst deze wel door naar derden zodat een kind hoe dan ook geholpen kan worden.

Grote vraag is natuurlijk hoe de schooltherapeut gefinancierd wordt. Dit gebeurt tweeledig: uit verschillende middelen zoals geld voor onderwijsbegeleidingsdiensten, nascholingsbudgetten en subsidies. De individuele therapietrajecten worden bekostigd door ouders zelf.

In deze workshop nemen wij u mee naar een wereld waar alle zorg onder één dak wordt verleend. Wij laten u zien hoe de verschillende vormen van zorg, en die van de kindtherapeut in het bijzonder, geïntegreerd zijn op De Ark, een reguliere brede basisschool. Passend onderwijs? Wij zijn er klaar voor.

U kunt voor meer informatie terecht bij Marjo Fokkema, directeur@ark-haarlem.nl en www.somderdelen.info.

Spannend Ontspannen

Rob van der Hoorn is 7e dan judo, 2e dan ki-aikido, 1e dan aikibudo en yogaleraar. Hij heeft een brede didactische ervaring binnen de sport, het speciaal onderwijs en diverse instellingen en organisaties. In opdracht van NOC/NSF maakte hij samen met Jan Bloem de DVD en het bijbehorende handboek "Opvoeden op de mat". Vanuit deze verschillende disciplines en de "rugzak met ervaringen" heeft hij zijn manier ontwikkeld om mensen individueel, groepen en teams te begeleiden. Bij deze AIKI AANPAK wordt het loslaten van overbodige spanning en het gericht werken met de juiste spanning heel concreet ervaren, benoemd en geoefend. Vooral het ervaren van de eigen innerlijke kracht maakt het zo bijzonder. Ontmoeten is hierbij een belangrijk aspect. Ont-moeten kan leiden tot ont-wikkelen. Het afwikkelen van bijv. irritaties en frustraties maken leven en werk minder in-gewikkeld. Hierdoor kun je mensen en situaties open en ontspannen tegemoet treden en daardoor effectiever handelen in privé en werksituaties.

U vindt meer informatie op www.robvanderhoorn.nl.